

(i) Printed Pages : 7 Roll No.

(ii) Questions : 9 Sub. Code :

1	0	6	8	7
---	---	---	---	---

Exam. Code :

5	0	0	2
---	---	---	---

NEP U.G. Common-Value Added Course 2nd Semester
(2056)

ENVIRONMENT SCIENCE (In all Mediums)

Paper : Environment Science VAC (Compulsory)

Time Allowed : 2 Hours] [Maximum Marks : 40

Note :- Attempt **five** questions in all. Question No. 1 is compulsory.
Attempt **four** more questions selecting **two** questions from
each unit.

1. Attempt any **ten** questions of the following :
 - i. What do you mean by environment?
 - ii. Write any two reasons for the loss of biodiversity.
 - iii. Write the main difference between renewable and non-renewable resources.
 - iv. Write the significance of ozone layer in the atmosphere.
 - v. Write two causes of air pollution.
 - vi. What do you mean by sustainable development?
 - vii. What is Chipko movement?

- viii. Mention two measures for controlling the noise pollution.
- ix. What is Kyoto Protocol?
- x. What is Acid rain?
- xi. What is meant by food chain?
- xii. Define Deforestation.
- xiii. What is meant by soil erosion?
- xiv. Mention main objective of Convention on Biodiversity.
- xv. Name some greenhouse gases. 10×1=10

UNIT—I

- 2. Write notes on the following :
 - (a) Hotspots of biodiversity
 - (b) Conservation of Biodiversity 4.5+3
- 3. Discuss the concept, structure and function of an ecosystem. 7.5
- 4. What is meant by land resources? Discuss the causes of its depletion along with steps for its conservation. 7.5
- 5. Write notes on the following :
 - (a) Pyramid of number
 - (b) Pyramid of Biomass
 - (c) Pyramid of energy. 2.5×3=7.5

UNIT—II

6. Write notes on the following :
- (a) Sustainable development goals
- (b) Environment Protection Act 4.5+3
7. Explain the causes of industrial waste along with its effects and control measures. 7.5
8. Define global warming and its impact on climate change. 7.5
9. What is environmental movement? Discuss the role of Bishnois of Rajasthan in environment conservation. 7.5

(हिन्दी माध्यम)

नोट :- कुल पाँच प्रश्नों के उत्तर दें। प्रश्न संख्या 1 अनिवार्य है। प्रत्येक यूनिट में से दो प्रश्न चुनकर, चार और प्रश्नों के उत्तर दें।

1. निम्नलिखित में से किन्हीं दस प्रश्नों के उत्तर दें :
- पर्यावरण से आपका क्या तात्पर्य है?
 - जैव विविधता के क्षय के कोई दो कारण लिखिए।
 - नवीकरणीय और गैर-नवीकरणीय संसाधनों के बीच मुख्य अंतर लिखिए।
 - वायुमंडल में ओजोन परत का महत्व लिखिए।
 - वायु प्रदूषण के दो कारण लिखिए।
 - सतत विकास से आपका क्या तात्पर्य है?
 - चिपको आंदोलन क्या है?

- viii. ध्वनि प्रदूषण को नियंत्रित करने के दो उपाय बताइए।
- ix. क्योटो प्रोटोकॉल क्या है?
- x. अम्लीय वर्षा क्या है?
- xi. खाद्य श्रृंखला क्या है?
- xii. वनों की कटाई को परिभाषित कीजिए।
- xiii. मृदा अपरदन क्या है?
- xiv. जैव विविधता पर सम्मेलन का मुख्य उद्देश्य बताइए।
- xv. कुछ ग्रीनहाउस गैसों के नाम बताइए। 10×1=10

यूनिट-I

2. निम्नलिखित पर टिप्पणी लिखिए :
 - (a) जैव विविधता के हॉटस्पॉट
 - (b) जैव विविधता का संरक्षण 4.5+3
3. पारिस्थितिकी तंत्र की अवधारणा, संरचना और कार्य पर चर्चा कीजिए। 7.5
4. भूमि संसाधन क्या हैं? इसके क्षय के कारणों और संरक्षण के उपायों पर चर्चा कीजिए। 7.5
5. निम्नलिखित पर टिप्पणी लिखिए :
 - (a) संख्या का पिरामिड
 - (b) जैव द्रव्यमान का पिरामिड
 - (c) ऊर्जा का पिरामिड 2.5×3=7.5

ਯੂਨਿਟ-II

6. ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਪਰ ਟਿੱਪਣੀ ਲਿਖਿਓ :
- (a) ਸਤਤ ਵਿਕਾਸ ਲਕਸ਼
- (b) ਪਰਿਆਵਰਣ ਸੰਰਕਸ਼ਣ ਅਧਿਨਿਯਮ 4.5+3
7. ਔਘੋਗਿਕ ਅਪਸ਼ਿਸ਼ਟ ਕੇ ਕਾਰਣਾਂ ਕੇ ਸਾਥ ਇਸਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਔਰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਣ ਉਪਾਯਾਂ ਕੀ ਵਯਾਖਯਾ ਕੀਜ਼ਿਓ। 7.5
8. ਵੈਸ਼ਿਵਕ ਤਾਪਕ੍ਰਮਣ ਔਰ ਜਲਵਾਯੁ ਪਰਿਵਰਤਨ ਪਰ ਇਸਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕੋ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਜ਼ਿਓ। 7.5
9. ਪਰਿਆਵਰਣੀਯ ਆਂਦੋਲਨ ਕਯਾ ਹੈ? ਪਰਿਆਵਰਣ ਸੰਰਕਸ਼ਣ ਮੇਂ ਰਾਜਸਥਾਨ ਕੇ ਬਿਸ਼ਨੋੜ ਸਮੁਦਾਯ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਪਰ ਚਰਚਾ ਕੀਜ਼ਿਓ। 7.5

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :- ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਤੋਂ ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚੁਣਦੇ ਹੋਏ, ਚਾਰ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।

1. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਦਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ :
- ਵਾਤਾਵਰਣ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
 - ਜੈਵ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਕੋਈ ਦੋ ਕਾਰਨ ਲਿਖੋ।
 - ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ ਸਰੋਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਅੰਤਰ ਲਿਖੋ।
 - ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਓਜ਼ੋਨ ਪਰਤ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਲਿਖੋ।

- v. ਹਵਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੇ ਦੋ ਕਾਰਨ ਲਿਖੋ।
- vi. ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
- vii. ਚਿਪਕੋ ਅੰਦੋਲਨ ਕੀ ਹੈ ?
- viii. ਸ਼ੋਰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋ ਉਪਾਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰੋ।
- ix. ਕਿਓਟੋ ਪ੍ਰੋਟੋਕੋਲ ਕੀ ਹੈ ?
- x. ਤੇਜ਼ਾਬੀ ਮੀਂਹ ਕੀ ਹੈ ?
- xi. ਭੋਜਨ ਲੜੀ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
- xii. ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਕਟਾਈ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
- xiii. ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਕਟੌਤੀ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
- xiv. ਜੈਵ ਵਿਭਿੰਨਤਾ 'ਤੇ ਸੰਮੇਲਨ ਦੇ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰੋ।
- xv. ਕੁਝ ਗ੍ਰੀਨਹਾਊਸ ਗੈਸਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੱਸੋ। 10×1=10

ਯੂਨਿਟ-I

2. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

(a) ਜੈਵ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਦੇ ਗਰਮ ਸਥਾਨ

(b) ਜੈਵ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਦੀ ਸੰਭਾਲ।

4.5+3

3. ਇੱਕ ਈਕੋਸਿਸਟਮ ਦੀ ਧਾਰਨਾ, ਬਣਤਰ ਅਤੇ ਕਾਰਜ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

7.5

4. ਭੂਮੀ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਇਸਦੇ ਨਿਘਾਰ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਕਦਮਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 7.5

5. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

(a) ਸੰਖਿਆ ਦਾ ਪਿਰਾਮਿਡ

(b) ਬਾਇਓਮਾਸ ਦਾ ਪਿਰਾਮਿਡ

(c) ਊਰਜਾ ਦਾ ਪਿਰਾਮਿਡ।

2.5×3=7.5

ਯੂਨਿਟ-II

6. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

(a) ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ ਟੀਚੇ

(b) ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ।

4.5+3

7. ਉਦਯੋਗਿਕ ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਹਦ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਸਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਅਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਉਪਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 7.5

8. ਗਲੋਬਲ ਵਾਰਮਿੰਗ ਅਤੇ ਜਲਵਾਯੂ ਪਰਿਵਰਤਨ 'ਤੇ ਇਸਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ। 7.5

9. ਵਾਤਾਵਰਣੀ ਅੰਦੋਲਨ ਕੀ ਹੈ ? ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੰਭਾਲ ਵਿੱਚ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਬਿਸ਼ਨੋਈਆਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 7.5